

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Наукове фахове видання

Випуск 59

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Яковлев Денис Вікторович, доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Батрименко Олег Володимирович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології філософського факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна.

Калашнікова Людмила Володимирівна, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та соціальної роботи, Криворізький державний педагогічний університет, Україна.

Неліпа Дмитро Васильович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології філософського факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна.

Репнова Тетяна Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна.

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна.

Третяк Олексій Анатолійович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології, соціології та філософії, Державне некомерційне підприємство «Національний університет «Київський авіаційний інститут», Україна.

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри психології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна.

Яковлева Лілія Іванівна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна.

Якубін Олексій Леонідович, кандидат політичних наук, доцент, старший викладач кафедри соціології, КІП імені Ігоря Сікорського, Україна.

Джордан Ганс-Морс, кандидат наук, доцент кафедри політології, Коледж мистецтв та наук ім. Вайнберга Північно-Західного університету, Сполучені Штати Америки.

Джастін Патрік, доктор філософії в галузі освітнього лідерства та політики, доцент кафедри освітнього лідерства, Університет Венчжоу-Кін в Китаї, Китай.

Науковий фаховий журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» засновано у 2014 році Національним університетом «Одеська юридична академія».

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1414 від 25.04.2024 р. Ідентифікатор медіа: R30-03879.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Національний університет «Одеська юридична академія» (Фонтанська дорога, 23, 65009, м. Одеса, e-mail: vstup@onu.edu.ua, Тел.: (048) 719-88-01).

Мови видання: українська, англійська, польська, німецька, французька, болгарська, румунська.

Журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» внесено до переліку наукових фахових видань України категорії Б, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філософських, політичних та соціологічних наук (спеціальності В10 «Філософія», С2 «Політологія», С5 «Соціологія») на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук відповідно до Наказу МОН України від 26.11.2020 р. № 1471 (Додаток 3).

Рекомендовано до друку та поширення мережею Internet вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 12 травня 2026 (протокол № 9).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Офіційний веб-сайт журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології»: www.apfs.nuoua.od.ua

УДК [316:303.6:378](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v059.2026.32>**А. В. Слободянюк**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4673-7107>

доцент, кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри суспільно-політичних наук,

керівник лабораторії соціологічних досліджень

Вінницького національного технічного університету

В. В. ХимичORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7122-5038>

студентка

Вінницького національного технічного університету

СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Вища освіта в Україні відіграє ключову роль у формуванні висококваліфікованих спеціалістів та розвитку науково-технічного потенціалу країни. Історично, українська система вищої освіти має глибокі корені, що сягають часів заснування перших університетів, таких як Києво-Могилянська академія. Сьогодні українські університети пропонують широкий спектр освітніх програм, забезпечуючи доступ до сучасних знань та навичок.

Однак, сучасна система вищої освіти стикається з численними викликами: вплив глобалізації, інтеграція до європейського освітнього простору, демографічні зміни, а також вплив політичних і економічних факторів. Водночас ці виклики відкривають нові можливості для реформування та модернізації української вищої освіти з метою покращення якості навчання та наближення до міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мотивації до здобуття вищої освіти та вибору спеціальності мають глибоку традицію вивчення, які розкриваються в роботах В. І. Астахової, В. С. Бакірова, Є. А. Подольської, Л. Г. Сокурянської та ін. [1–6]. Теоретико-методологічним засадам соціології освіти, що потребує постійного моніторингу в умовах суспільних змін, присвячені праці В. В. Чепак, В. Є. Пилипенка, О. В. Гиліона та І. І. Тригуб [3–5; 8; 9].

Особливу увагу сучасні науковці приділяють впливу цифровізації та новітніх форматів навчання. Зокрема, В. С. Бакіров наголошує на зростаючій ролі безперервної освіти для збереження конкурентоспроможності на ринку праці [7]. Л. Г. Сокурянська вказує на амбівалентність онлайн-освіти, яка розширює доступ до знань, але створює ризики соціальної нерівності [2], тоді як Є. А. Подольська акцентує на необхідності тран-

сформації взаємодії між викладачами та студентами [6].

Загалом науковий дискурс свідчить, що сучасна система освіти перебуває під потужним впливом глобалізації, цифровізації та викликів воєнного стану. Ці трансформації кардинально змінюють вимоги до фахівців і безпосередньо впливають на молодь, що стоїть на порозі професійного вибору.

У цьому контексті виникає необхідність дослідити, як молоді люди оцінюють значення вищої освіти в своєму житті, які фактори визначають їхній вибір, і чи відповідають сучасні освітні установи їхнім очікуванням. Ставлення молоді до вищої освіти стає ключовим аспектом для розуміння майбутніх тенденцій у розвитку системи освіти загалом.

Формулювання мети статті. Метою статті є емпіричне дослідження та аналіз ставлення студентської молоді до вищої освіти в умовах воєнного стану, виявлення ключових мотивів вибору закладу вищої освіти та спеціальності, а також розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації освітнього процесу та профорієнтаційної роботи.

Виклад основного матеріалу. Оцінкою якості освіти у Вінницькому національному технічному університеті займається Лабораторія соціологічних досліджень ВНТУ. Зокрема, здійснюється постійний аналіз результатів діяльності лабораторії соціологічних досліджень ВНТУ, важливості соціології як науки та навчальної дисципліни, розглядається технологія соціологічного дослідження задоволеності здобувачів вищої освіти ВНТУ якістю освітнього процесу, специфіки адаптації та особистісних ресурсів студентської молоді, задоволеності та залученості студентів до дистанційного навчання під час карантину та війни [12–14].

Статистичні дані соціологічних досліджень, що стосуються ставлення молоді до вищої освіти, варіюються в залежності від регіону та методології, але демонструють загальні тенденції, які є важливими для розуміння сучасних настроїв серед молодого покоління. Зокрема, дослідження 2019 року, проведене в Україні, показало, що більшість молодих людей на момент опитування мали повну загальну середню (28,7%) або вищу освіту (38,4%). Крім того, базову вищу освіту здобули 11,4% опитаних, а післядипломну або другу вищу освіту – 5,1%.

Задоволеність молоді рівнем своєї освіти теж варта уваги: близько 30,7% респондентів були повністю задоволені отриманою освітою, тоді як 39,5% вважали, що скоріше задоволені. Проте 18,4% мали деякі сумніви щодо якості своєї освіти, а 8,4% висловили відверте незадоволення. Це свідчить про певний рівень критичності серед молоді щодо їхнього освітнього досвіду, що, в свою чергу, може бути пов'язано з очікуваннями від ринку праці.

Особливо цікавим є питання про готовність молоді змінити свою професію або спеціальність. Майже половина опитаних (42,8%) заявили, що не мають наміру змінювати професію, проте 34,5% зазначили, що такі думки в них були. Близько 13,1% молодих людей або вже зробили певні кроки для зміни професії, або ж змінили спеціальність повністю [11].

Порівняльний аналіз даних у 2021 році показав, що 30,5% молоді мали повну вищу освіту, причому серед жінок цей показник був вищим (34,2%) порівняно з чоловіками (26,9%). Крім того, професійно-технічну освіту здобули 20,6% респондентів, що підкреслює важливість цього сегменту освіти в умовах сучасного ринку праці.

Щодо задоволеності освітою, у 2021 році тенденції залишилися схожими: близько 37,8% молодих людей вважали себе скоріше задоволеними своєю освітою, тоді як 29,8% були цілком задоволені. Незадоволеними залишалися 7,6%, що свідчить про стабільну, хоча й дещо знижуються, критичність молоді до освітнього процесу.

Ці дані дають глибоке розуміння ставлення молоді до вищої освіти в Україні, демонструючи не лише високий попит на освіту, але й зростаючі вимоги до її якості та перспектив, які вона відкриває для подальшого кар'єрного розвитку [10].

Спираючись на всеукраїнське дослідження [11], у ВНТУ було проведено власне соціологічне опитування. Його вибірку склали 40 студентів 2 курсу віком 18–20 років (19 чоловіків та 21 жінка), які навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент» (ОП «Логістика») на факультеті МІБ. Предметом соціологічного дослідження є ставлення студентської молоді до вищої освіти. Метою якого є з'ясування ставлення студентської

молоді до вищої освіти та розробка практичних рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В рамках даного соціологічного дослідження було опитано 40 респондентів. Серед них 22 особи, тобто 55% становили представники жіночої статі і 18 осіб (45%) – чоловічої статі. З них 19 осіб (47,5%) вісімнадцятирічні особи, 19 осіб (47,5%) дев'ятнадцятирічні особи та 2 особи (5%) двадцятирічні особи. З них 16 осіб (40%) жителі сіл, 1 особа (2,5%) проживає в обласному центрі, 4 особи (10%) проживають в селищі та 19 осіб (47,5%) містяни.

В ході дослідження отримано наступні результати:

Респонденти, на запитання «Як Ви вважаєте, чи потрібна людям вища освіта в сучасному світі?» відповіли наступним чином: 17 осіб (42,5%) відповіли «скоріше так», 14 осіб (35%) – «так, без сумніву», 9 осіб (22%) – «важко відповісти», варіанти «скоріше ні» та «ні, не потрібна» не були обрані опитаними.

На запитання «Яку повну освіту Ви отримали на даний момент?» респонденти відповіли наступним чином: 36 осіб (90%) відповіли «Повна загальна середня освіта (11 класів і т. п.)», 3 особи – «Повна вища освіта (ЗВО III-IV рівнів акредитації)».

На запитання «Якими є головні мотиви отримання вищої освіти для Вас?» респонденти відповіли наступним чином: 30 осіб (75%) брали варіант «отримати високооплачувану роботу», 25 осіб (62,5%) – «прагнення стати матеріально забезпеченою людиною», 18 (45%) – «можливість стати кваліфікованим спеціалістом в обраній сфері», 11 (27,5%) – «здобути якісну вищу освіту», 8 (20%) – «можливість зайняти престижне становище в суспільстві» та «отримати диплом про здобуття вищої освіти», 7 (17,5) – «прагнення стати культурною та освіченою людиною» та 5 (12,5%) обрали варіант «вимога батьків».

Відповіді на запитання «Що найбільше вплинуло на вибір Вашої майбутньої професії?» розподілились наступним чином: (27 осіб – 67,5%) відповіли «престижність та актуальність професії», 18 осіб (45%) – «інформація на веб-сайті та соціальних мережах університету», 15 респондентів (37,5%) – «поради вчителів, друзів, знайомих», 9 осіб (22,5%) обрали варіант «можливість проявити свою креативність та творчість», 8 осіб (20%) – «захоплення з дитинства», 6 осіб (15%) – «профорієнтаційні заходи».

На запитання «Чи задоволені Ви рівнем своєї освіти?» респонденти відповіли наступним чином: 17 осіб (42,5%) обрали варіант «Так, цілком задоволена (-ий)», 11 осіб (27,5%) – «Важко відповісти», 8 осіб (20%) – «Скоріше так, ніж ні» та 4 особи (10%) – «скоріше ні, ніж так».

На запитання «Чи хотіли б Ви змінити свою професію/спеціальність, за якою навчаєтесь?» респонденти відповіли наступним чином: більшість (20 осіб – 50%) відповіли «ні, не хотіла (-ів) би», 10 осіб (25%) – «так, були такі думки», 9 осіб (22,5%) – «важко відповісти» та 1 особі (2,5%) – «Так, я вже роблю певні кроки (навчаюся іншої спеціальності чи професії)».

На запитання «Що є можливою причиною зміни професії?» респонденти відповіли наступним чином: 21 особа (52,5) відповіли «змінилися інтереси», 18 осіб (45%) – «професія не відповідала моїм сподіванням», 17 осіб (42,5%) – «зміна життєвої ситуації», 13 осіб (32,5%) – «бажання збалансувати роботу і особисте життя», 9 осіб (22,5%) – «не влаштував навчальний заклад», 7 осіб (17,5%) – «зміна фінансово-економічної ситуації», 4 особи (10%) – «несприятлива робоча атмосфера або конфлікти на робочому місці» та 1 особа (2,5%) обрала власну причину.

Відповіді на запитання «Якби Вам знову довелось вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали б Ви сьогодні ту ж саму?» розподілились наступним чином: 13 осіб (32,5%) обрали варіант «скоріше ні, ніж так», 12 осіб (30%) – «так», 12 осіб (30%) – «скоріше так, ніж ні» та 3 особи (7,5%) – «ні».

На запитання «Чи розглядали Ви можливість отримання подвійного диплому?» респонденти відповіли наступним чином: 20 осіб (50%) відповіли «ні, мене це не цікавить», 12 осіб (30%) – «так, були такі думки», 5 осіб (12,5%) – «так, але не бажано його отримати», 2 особи (5%) – «так, працюю над цим» та 1 респондент (2,5%) – «так, але не маю можливості його отримати».

На запитання «Як часто ви використовуєте отримані знання та навички з отриманої освіти?» респонденти відповіли наступним чином: 11 осіб (27,5%) обрали варіанти «рідко, майже не використовую» та «важко відповісти», 9 осіб (22,5%) – «кілька разів на місяць», 7 осіб (17,5%) – «кілька разів на тиждень», 2 особи (5%) – «щодня».

Важливість вищої освіти була оцінена респондентами на 3,55 за 5-ти бальною шкалою, що показує важливість освіти, але її отримання не є найважливішим в житті молоді.

В ході аналізу дослідження здійснено об'єднання запитань «Як Ви вважаєте, чи потрібна людям вища освіта в сучасному світі?» та «Ваша стаття». З 40 опитаних на дане запитання 14 осіб (36,6% жіночої і 33,3% чоловічої статі) відповіли «так, без сумніву», 17 осіб (40,9% жіночої і 44,4% чоловічої статі) відповіли «скоріше так», 9 осіб (22,7% жіночої і 22,2% чоловічої статі) – «важко відповісти». Ніхто з опитаних не обрав варіант «скоріше ні» та «ні, не потрібна». Що свідчить про важливість освіти в сучасності.

Також були об'єднані запитання «Чи задоволені Ви рівнем своєї освіти?» та «Ваша стаття». На дане запитання з 40 опитаних 8 осіб (22,7% жіночої та 16,66% чоловічої статі) відповіли «скоріше так, ніж ні», 17 осіб (36,3% жіночої та 50% чоловічої статі) відповіли «так, цілком задоволена (-ий)», 4 особи (9,09% жіночої та 11,11% чоловічої статі) – «скоріше ні, ніж так», 11 осіб (31,8% жіночої та 22,2% чоловічої статі) – «важко відповісти». Ніхто з респондентів не обрав варіант «ні, не потрібна».

Також були об'єднані запитання «Як часто ви використовуєте отримані знання та навички з отриманої освіти?» та «Ваша стаття». На дане запитання 2 особи (0% жіночої та 5% чоловічої статі) відповіли «щодня», 7 осіб (22,72% жіночої та 11,11% чоловічої статі) – «кілька разів на тиждень», 9 осіб (22,72% жіночої та 22,22% чоловічої статі) – «кілька разів на місяць», 11 осіб (22,72% жіночої та 33,33% чоловічої статі) – «рідко, майже не використовую», 11 осіб (31,8% жіночої та 22,2% чоловічої статі) – «важко відповісти». Відповідно до результатів даного об'єднання запитань можна зробити висновок про те, що частота використання отриманих знань серед респондентів жіночої та чоловічої статі є приблизно однаковою, проте виникає проблема з прикладним використанням цих знань та навичок.

Висунута на початку дослідження гіпотеза про те, що більшість вважають вищу освіту для свого майбутнього кар'єрного росту та успіху підтвердилася оскільки на запитання «Якими є головні мотиви отримання вищої освіти для Вас?» 75% респондентів відповіли «отримати високооплачувану роботу». Гіпотеза про те, що існують певні обмеження та негативні переживання щодо вищої освіти (наприклад, висока вартість навчання, невідповідність освітніх програм потребам ринку праці, обмежений доступ до якісної освіти) підтверджується, оскільки на запитання «Що є можливою причиною зміни професії?» 52,5% відповіли «змінилися інтереси», 45% – «професія не відповідала моїм сподіванням», 42,5% – «зміна життєвої ситуації», 32,5% – «бажання збалансувати роботу та особисте життя», 22,5% – «не влаштував навчальний заклад», 17,5% – «зміна фінансово-економічної ситуації» та 10% відповіли «несприятлива робоча атмосфера або конфлікти на робочому місці».

Відповідно до отриманих результатів опитування та безпосередньому аналізу відповідей були розроблені наступні рекомендації:

– вступникам слід ретельніше обирати професію та вищий навчальний заклад, аби уникнути невідповідності реалії та їх сподівань щодо обраної спеціальності. Варто оцінити власний потенціал, здібності і інтереси та більш серйозно поставитися до збору інформації про стан ринку праці, майбутню професію та її перспективу;

– ВНЗ варто більше уваги виділяти на профорієнтаційні заходи для забезпечення майбутніх вступників інформацією;

– вступникам варто обирати професію спираючись на власні інтереси, проте з врахуванням інформації, що надходить від батьків, рідних чи профконсультантів;

– студентам варто зосередитись на якості їх навчання у вищому навчальному закладі.

Висновки. Результати соціологічного дослідження (40 респондентів) підтверджують, що вища освіта залишається важливою та актуальною для сучасної молоді. Головними мотивами вступу до університету є прагнення отримати високооплачувану роботу, матеріальну стабільність, фахову кваліфікацію та соціальний престиж. При цьому для жінок питання здобуття освіти виявилося дещо актуальнішим, ніж для чоловіків.

У контексті сучасного наукового дискурсу ці результати свідчать, що вища освіта в Україні розглядається не лише як традиційний соціальний інститут, а як ключовий інструмент особистісного розвитку та адаптації молоді до викликів цифрового суспільства і динамічного ринку праці.

Отже, основними шляхами оптимізації ставлення студентства до навчання є: більш свідомий підхід абітурієнтів до вибору спеціальності, посилення профорієнтаційної роботи з боку закладів вищої освіти, а також формування умов для гармонійного поєднання освітнього процесу з особистим життям.

Література

1. Бакіров В. С. Сучасна вища освіта як предмет соціологічної рефлексії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. № 881. С. 31–36.
2. Сокурянська Л. Г. Онлайн-освіта як соціальна та індивідуальна проблема. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2021. № 15. С. 4–18 DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/VSO.2021.15.01>
3. Чепак В. В. Теоретико-методологічні засади вітчизняної соціології освіти: ретроспектива і сучасний дискурс. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. № 12. С. 81–86.
4. Тригуб І. І. Становлення соціології освіти як галузі наукового знання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. № 2. С. 166–174.
5. Пилипенко В. Є. Вітчизняна соціологія освіти: теоретико-методологічні та історичні засади. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2017. № . С. 81–105 DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.35.119630>
6. Подольська Є. А. Сучасний педагог: на перетині очікувань студентів і прагнень викладачів. *Вища освіта України*. 2016. № 3. С. 64–69.
7. Бакіров В. С. Освіта дорослих у цифровому суспільстві. *Освіта дорослих в умовах невизначеності: залучення, мотивація, тенденції*: матеріали XX Між-

народної науково-практичної конференції (м. Харків, 11 лютого 2022 р.). Харків. 2022. С. 19–25.

8. Чепак В. В. Вивчення освіти: наукові візії й розрізнення. *Соціологічні Студії*. 2015. № 2. С. 52–57.

9. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані*. 2012. № 1 (81). С. 102–104.

10. Міністерство молоді та спорту України. Соціологічні дослідження. URL: <https://mms.gov.ua/molodizhna-politika/baza-doslidzen/sociologichni-doslidzhennya>

11. Соціологічне дослідження «Молодь України – 2019» URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia_analitichnii-zvit-2019.pdf

12. Слободянюк А. В. Технологія соціологічного дослідження задоволеності здобувачів ВНТУ вищої освіти якістю освітнього процесу. *XLIX Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету (2020)* : матеріали конф. (м. Вінниця, 2020 р.) URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allvntu/index/pages/view/zbirn2020>.

13. Слободянюк А. В. Рівень задоволеності та залученість студентів до дистанційного навчання під час карантину. *Феномен солідарності і соціальної згуртованості в Україні та Республіці Молдова: нові виклики та контексти* : матеріали міжнар. наук.-пр. акт. конф. (м. Одеса, 30 червня 2020 р.) / за ред. Лісєнко О. В. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 71–73.

14. Слободянюк А. В., Куран О. В. Еміграція молоді у період військової нестабільності України. *Гілея*. 2024. Вип. 191-192 (№ 1-2). С. 99–103. DOI: [https://doi.org/10.31392/HileyaPOLITICAL-2024.1-2\(191-192\)](https://doi.org/10.31392/HileyaPOLITICAL-2024.1-2(191-192))

Анотація

Слободянюк А. В., Химич В. В. Ставлення молоді до освіти в умовах воєнного стану. – Стаття.

У статті досліджується ставлення молоді до вищої освіти в сучасних соціально-економічних умовах України. Особлива увага приділяється аналізу мотивів, що впливають на вибір закладу вищої освіти та спеціальності, а також очікувань студентів від здобуття освіти. За результатами соціологічного дослідження, проведеного серед 40 респондентів, було з'ясовано, що серед основних мотивів молоді при виборі вишу виділяються прагнення отримати високооплачувану роботу, забезпечити матеріальну стабільність, стати кваліфікованим фахівцем та здобути престиж у суспільстві.

Зазначено, що ставлення до вищої освіти є більш актуальним для жінок, що узгоджується з попередніми дослідженнями у сфері соціології освіти. Окрім цього, у статті розглядається важливість інтеграції інформаційних технологій та розвиток онлайн-освіти як відповіді на виклики цифрового суспільства. На основі наукових робіт Бакірова та Сокурянської аналізується вплив цифровізації на освіту, що зумовлює необхідність адаптації освітніх процесів до нових реалій.

У статті відзначено важливість якісної профорієнтації та свідомого підходу до вибору спеціальності та закладу вищої освіти, оскільки ринок праці вимагає висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до швидких технологічних та соціальних змін.

Проведене дослідження підкреслює важливість отримання вищої освіти для молоді, її вплив на майбутні кар'єрні перспективи та соціальну мобільність. Основними шляхами вирішення проблеми ставлення молоді до вищої освіти визначено покращення профорієнтаційної роботи в університетах, підвищення якості освітніх послуг, забезпечення рівного доступу до освіти та створення умов для гармонійного поєднання навчання з іншими аспектами життя.

Крім того, у статті розглядаються питання задоволеності студентів рівнем здобутої освіти та її відповідності їхнім очікуванням. Соціологічні дані свідчать про те, що значна частина молоді позитивно оцінює свою освіту, хоча певна кількість респондентів вказує на необхідність покращення якості навчання та підвищення практичної складової. Це підтверджує актуальність проблем, порушених у попередніх дослідженнях.

Ключові слова: соціологія, ставлення до вищої освіти, вища освіта, соціологічне опитування, якість вищої освіти.

Summary

Slobodianiuk A. V., Khymych V. V. Attitude of youth towards higher education under martial law. – Article.

The article examines the attitude of young people to higher education in modern socio-economic conditions of Ukraine. Special attention is paid to the analysis of the motives influencing the choice of a higher education institution and specialty, as well as students' expectations of obtaining an education. According to the results of a sociological study conducted among 40 respondents, it was found that among the main motives of young people when choosing a higher education institution, the desire to get a high-paying job, ensure financial stability, become a qualified specialist and gain prestige in society stands out.

It is noted that the attitude to higher education is more relevant for women, which is consistent with previous research in the field of sociology of education. In addition, the article examines the importance of information technology integration and the development of online education as a response to the challenges of a digital society. Based on the scientific works of Bakirov and Sokuryanska, the influence of digitalization on education is analyzed, which necessitates the adaptation of educational processes to new realities.

The article notes the importance of high-quality career guidance and a conscious approach to choosing a specialty and institution of higher education, since the labor market requires highly qualified specialists who are able to adapt to rapid technological and social changes.

The conducted research emphasizes the importance of obtaining higher education for young people, its impact on future career prospects and social mobility. The main ways to solve the problem of young people's attitude to higher education are to improve career guidance in universities, improve the quality of educational services, ensure equal access to education and create conditions for a harmonious combination of education with other aspects of life.

In addition, the article examines the issue of students' satisfaction with the level of education and its compliance with their expectations. Sociological data show that a significant part of young people positively evaluates their education, although a certain number of respondents indicate the need to improve the quality of education and increase the practical component. This confirms the relevance of the problems raised in previous studies.

Key words: sociology, attitude to higher education, higher education, sociological survey, quality of higher education.

Дата першого надходження статті до видання: 23.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

Г. О. Арсентьєва Війна і мир: філософський ракурс	3
В. П. Будз Танатологічний вимір суспільної самоорганізації: співвідношення антропологічного та аксіологічного аспектів.....	10
П. С. Ваксютенко Ціннісний хаос гібридної війни. Філософська інтерпретація.....	17
О. Б. Гаєвська Організація демократії в умовах невизначеності світового порядку.....	24
Т. О. Гайналь, Р. П. Даниляк, І. В. Кучера Трансформація соціальної реальності та пізнавальних ідеалів в епоху постправди.....	30
Н. В. Денисенко Вчення Ж.-Ж. Русо про досконале суспільство.....	35
І. С. Караєва Есален Олдоса Гакслі (за романом «Острів»).....	45
В. О. Кирилов Генеративний штучний інтелект і криза людської винятковості: християнсько-філософський аналіз.....	49
С. С. Ковальчук Екологічна свідомість як стратегія збереження людської цивілізації.....	55
Б. В. Козак Феноменологія темпорального досвіду державної цифрової бюрократії на прикладі платформи «Дія».....	60
Г. В. Костенко, Т. В. Тарасенко, В. Г. Костенко, Н. О. Зінченко Реконцептуалізація влади у французькій філософії XX століття: аналіз феноменів страху та контролю.....	68
Б. К. Матюшко Соціологічний підхід як теоретична складова шевченкознавства Михайла Драгоманова (Стаття друга).....	76
В. І. Палагуца, В. О. Білоус Суб'єкт і влада в сучасну епоху: проблема автономії.....	83
Т. О. Плішко Ціннісні орієнтації сучасної молоді: філософський аспект.....	90
Л. О. Радіонова, І. О. Михайлова Політична урбанізація та множинність режимів: філософсько-аналітична інтерпретація міської влади.....	94
С. Т. Репетій Категорія щастя у контексті духовного зростання особистості.....	102
О. К. Рибалка Стан дослідження аналітичної філософії в Україні.....	107
Т. П. Руденко, В. В. Безпалько Образ жінки у просторі культури: від філософських інтерпретацій античності до сучасної цифрової людини у візуальній культурі	113
І. М. Санжаровський Методологія дослідження цифрового міста як простору політичної ідентичності.....	121

Р. О. Собчук	
Аксіологічні аспекти сучасної філософії освіти.....	128
Є. В. Стеценко	
Європейські цінності як чинник соціетальних трансформацій українського суспільства.....	133
І. В. Тимків, О. Ю. Рак	
Від субстанції до ймовірності: онтологічна криза класичного всесвіту в епоху квантової фізики.....	138
А. О. Фальковський	
Філософсько-антропологічний вимір культурної спадщини: межі дослідження проблеми.....	144
Л. М. Харченко, В. С. Домарецький	
Свобода та відповідальність як ключові орієнтири духовного розвитку і моральної цілісності особистості.....	150
С. А. Чайка, Я. М. Чайка	
Філософські, соціологічні та методологічні аспекти виробництва трансдисциплінарного знання в сучасній науці.....	155
А. Д. Чаус, Т. І. Кушнір, І. З. Майданюк	
Українська філософська традиція XX–XXI століть: ключові ідеї, ціннісні орієнтири та інтелектуальні мережі.....	162
Є. М. Чорноморець	
Актуалізація патристичної аскетичної спадщини у працях Ґабріеля Бунґе.....	167
О. О. Штепа, П. А. Кравченко, С. В. Коваленко	
Ментальні корекції та трансформація національної ідентичності в умовах глобальних криз: соціально-філософський вимір.....	173

СОЦІОЛОГІЯ

Т. В. Коломієць, О. М. Казьмірова	
Медіація у вищій освіті як інструмент формування конфліктологічної компетентності: соціологічний аналіз інституційних форм.....	178
А. С. Лобанова, І. М. Шимко	
Соціальні інновації у територіальних громадах: міждисциплінарний потенціал соціально-педагогічного проектування.....	186
О. О. Приходько, В. С. Кривошеєв	
Соціальне забезпечення внутрішньопереміщених осіб через механізми рескілінгу: інвестиції в людський капітал для збалансування локальних ринків праці.....	193
А. В. Слободянюк, В. В. Химич	
Ставлення молоді до освіти в умовах воєнного стану.....	201

ПОЛІТОЛОГІЯ

О. В. Баштанник, А. Ю. Кравець	
Регіональна політика України в контексті євроінтеграції та інституціоналізації національної системи стійкості: виклики та перспективи в умовах війни.....	206
О. Б. Березовська-Чміль, С. М. Матвієнків	
Вплив медіа на конструювання іміджу політичного лідера.....	213
В. Білий	
Політичні дебати у медіа: публічна політика vs. медіакратія.....	218
А. Г. Гольцов	
Геостратегія держави у сфері міжнародних комунікацій.....	223
Ю. В. Кобець	
Цифрова держава як інструмент запобігання та виявлення корупції: досвід України.....	229

М. В. Манзюк, В. Й. Климончук Держава та церква в Європі. Особливості румунської моделі державно-церковних відносин.....	236
С. М. Наумкіна, Н. В. Сокур Громадянське суспільство та політичні партії в системі забезпечення сталого розвитку України: комунікативна стратегія та електоральні перспективи.....	240
О. В. Олійник, П. М. Гаврилишин Громадсько-політична активність українців Північної Македонії у перший рік російського повномасштабного вторгнення в Україну.....	244
О. Ю. Полтораков, В. В. Рахімов Process tracing у політологічній реконструкції стратегічної культури: каузальні механізми воєнно-політичної безпеки України.....	254
К. Ю. Примаков Політична медіація у динаміці політичного конфлікту / спору.....	262
Р. А. Сирінський Мистецтво, авторитет і політика: феномен Святослава Вакарчука в контексті суспільно-політичних трансформацій в Україні.....	268
Е. Ш. Асоян Ліберальний спротив постліберальному транзиту сучасних демократій.....	273
ґ. Р. Vlasenko, Ye. Levcheniuk Tolerance as a fundamental principle of social partnership in a civil society.....	278
О. С. Горай Міждержавні коаліції як інструмент реалізації національних інтересів.....	283
Ю. Остапець, В. Петрінко Вплив парламентських виборів 2025 року в країнах Європейського Союзу на акторний склад та конфігурацію партійних систем.....	289
Ю. І. Присяжнюк, Є. Я. Коломієць, Д. Я. Коломієць Майбутнє демократії в епоху масового стеження.....	297

CONTENTS

PHILOSOPHY

Arsentieva H. O. War and peace: philosophical perspectives.....	3
Budz V. P. The Thanatological Dimension of Social Self-Organization: The Correlation between Anthropological and Axiological Aspects.....	10
Vaksiutenko P. S. Value Chaos of Hybrid War: A Philosophical Interpretation.....	17
Haievska O. B. Organization of democracy in conditions of uncertainty of the world order.....	24
Hainal T. O., Danyliak R. P., Kuchera I. V. The Transformation of Social Reality and Cognitive Ideals in the Post-Truth Era.....	30
Denysenko N. V. The Doctrine of a Perfect Society in the Thought of J.-J. Rousseau.....	35
Karaieva I. S. Aldous Huxley's Esalen (based on the novel "Island").....	45
Kyrylov V. O. Generative Artificial Intelligence and the Crisis of Human Uniqueness: A Christian-Philosophical Analysis.....	49
Kovalchuk S. S. Ecological awareness as a strategy for preserving human civilization.....	55
Kozak B. V. Phenomenology of the temporal experience of state digital bureaucracy: the case of the «Diia» platform.....	60
Kostenko H. V., Tarasenko T. V., Kostenko V. H., Zinchenko N. O. Reconceptualization of Power in Twentieth-Century French Philosophy: An Analysis of the Phenomena of Fear and Control.....	68
Matiushko B. K. The sociological approach as a theoretical component of Shevchenko studies by Mykhailo Drahomanov (Second article).....	76
Palahuta V. I., Belous V. O. The Subject and Power in the Contemporary Era: The Problem of Autonomy.....	83
Plishko T. O. Value orientations of modern youth: philosophical aspect.....	90
Radionova L. O., Mykhaylova I. O. Political urbanization and the plurality of regimes: a philosophical and analytical interpretation of urban power.....	94
Repetii S. T. The category of happiness in the context of spiritual growth of the individual	102
Rybalka O. K. The State of Research on Analytic Philosophy in Ukraine.....	107
Rudenko T. P., Bezpalko V. V. The image of a woman in the space of culture: from philosophical interpretations of antiquity to the modern digital person in visual culture.....	113
Sanzharovskiy I. M. Methodology for Studying the Digital City as a Space of Political Identity.....	121

Sobchuk R. O.	
Axiological aspects of modern philosophy of education.....	128
Stetsenko Ye. V.	
European values as a factor in the societal transformations of Ukrainian society.....	133
Tymkiv I. V., Rak O. Yu.	
From substance to probability: the ontological crisis of the classical universe in the era of quantum physics.....	138
Falkovskyi A. O.	
Philosophical and anthropological dimension of cultural heritage: limits of research on the problem.....	144
Kharchenko L. M., Domaretskyi V. S.	
Freedom and responsibility as key guidelines for spiritual development and moral integrity of the individual.....	150
Chaika S. A., Chaika Ya. M.	
Philosophical, sociological and methodological aspects of the production of transdisciplinary knowledge in contemporary science.....	155
Chaus A. D., Kushnir T. I., Maidaniuk I. Z.	
Ukrainian philosophical tradition of the 20th-21st centuries: key ideas, value orientations and intellectual networks.....	162
Chornomorets Ye. M.	
Actualization of the patristic ascetic heritage in the works of Gabriel Bunge.....	167
Shtepa O. O., Kravchenko P. A., Kovalenko S. V.	
Mental Corrections and Transformation of National Identity under Global Crises: A Socio-Philosophical Dimension.....	173

SOCIOLOGY

Kolomiets T. V., Kazmirova O. M.	
Mediation in higher education as a tool for developing conflict resolution skills: a sociological analysis of institutional forms.....	178
Lobanova A. S., Shymko I. M.	
Social Innovations in Territorial Communities: The Interdisciplinary Potential of Socio-Pedagogical Project Design.....	186
Prykhodko O. O., Kryvosheiev V. S.	
Social protection of internally displaced persons through reskilling mechanisms: investments in human capital for balancing local labour markets.....	193
Slobodianiuk A. V., Khymych V. V.	
Attitude of youth towards higher education under martial law.....	201

POLITICAL SCIENCE

Bashtannyk O. V., Kravets A. Yu.	
Regional policy of Ukraine in the context of European integration and institutionalization of the national resilience system: challenges and prospects in wartime.....	206
Berezovska-Chmil O. B., Matvienkiv S. M.	
The Influence of media on the construction of a political leader's image.....	213
Bilyi V.	
Political Debates in the Media: Public Policy vs. Medacracy.....	218
Goltsov A. G.	
The geostrategy of the state in the field of international communications.....	223
Kobets Yu. V.	
The digital state as an instrument for preventing and detecting corruption: the case of Ukraine.....	229

Manzyuk M. V., Klymonchuk V. Y.	
State and church in Europe. Features of the romanian model of state-church relations.....	236
Naumkina S. M., Sokur N. V.	
Civil society and political parties in the system of ensuring sustainable development of Ukraine: communication strategy and electoral prospects.....	240
Oliinyk O. V., Havrylyshyn P. M.	
Civic and political activity of Ukrainians in North Macedonia in the first year f the russian full-scale invasion of Ukraine.....	244
Poltorakov O. Yu., Rakhimov V. V.	
Process Tracing in the Political Reconstruction of Strategic Culture: Causal Mechanisms of Ukraine's Military-Political Security.....	254
Prymakov K. Yu.	
Political mediation in the dynamics of political conflict/dispute.....	262
Syrinskyi R. A.	
Art, authority, and politics: the phenomenon of sviatoslav vakarchuk in the context of socio-political transformations in Ukraine.....	268
Asoian E. Sh.	
Liberal resistance to the post-liberal transit of modern democracies.....	273
Vlasenko F. P., Levcheniuk Ye.	
Tolerance as a fundamental principle of social partnership in a civil society.....	278
Horai O. S.	
Interstate coalitions as a tool for realizing national interests.....	283
Ostapets Yu., Petrisko V.	
The impact of the 2025 parliamentary elections in European Union Countries on the actor composition and configuration of party systems.....	289
Prysiashniuk Yu. I., Kolomiets Ye. Ya., Kolomiets D. Ya.	
The future of democracy in the age of mass surveillance.....	293

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Науково-практичний журнал

Випуск 59

Виходить шість разів на рік

Українською та англійською мовами

Коректор – Н. Ігнатова
Комп'ютерна верстка – В. Гайдабрус

Дата розміщення онлайн: 29.05.2026. Дата друку: 05.06.2026.
Формат 60×84/8. Обл.-вид. арк. 35,12. Ум. друк. арк. 36,5.
Папір офсетний. Цифровий друк. Наклад 100 примірників. Замовлення № 0526/480.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.